

سبک‌سازی اُستادانه

همانند یک اُستاد یاد بگیرید!

جواب سوالات اول هر فصل کتاب اصول تهیه و تنظیم بودجه

فهرست مطالب

فصل اول: تعاریف و واژه ها	۲
فصل دوم: تاریخچه بودجه ریزی	۶
فصل سوم: ارتباط بودجه با مدیریت و حسابداری	۸
فصل چهارم: ارتباط بودجه و اقتصاد	۱۰
فصل پنجم: نظریه های بودجه و اصول آن	۱۵
فصل ششم: بودجه و سازمان های بودجه ای	۱۹
فصل هفتم: گردش بودجه	۲۱
فصل هشتم: طبقه بندی بودجه	۲۸
فصل نهم: روشهای تنظیم بودجه	۳۰
فصل دهم: روش تهیه و تنظیم بودجه در شرکت های دولتی و	۳۳
فصل یازدهم: مسائل و مشکلات نظام بودجه ای در ایران	۳۷

فصل اول: تعاریف و واژه ها

پاسخ سوالات فصل اول

۱- مفهوم بودجه را توضیح دهید؟

واژه بودژه که یک واژه فرانسوی است، از واژه قدیمی بوژت، به معنای کیف یا کیسه چرمی گرفته شده است. در انگلستان کیف چرمی ای که محتوای آن صورت مخارج مورد نیاز پادشاه بود توسط خزانه داری که بعداً وزیر دارایی نامیده شده، برای تصویب وجوه مورد نیاز پادشاه به پارلمان عرضه می شد. آن کیف «باجت» نامیده شد.

۲- تعریف بودجه را از جنبه های مختلف بیان کنید؟

الف- جنبه سیاسی بودجه. ب- جنبه مدیریتی بودجه. ج- جنبه اقتصادی بودجه. د- و سایر تعاریف

الف- تعاریفی که بر جنبه سیاسی بودجه تأکید دارند؟

بودجه توسط نمایندگان پارلمان برای کنترل دخل و خرج مملکت ابداع شد.

-بودجه دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکت برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب شده باشد. مدت مزبور دامنه مالی می گویند و عبارت است از یک سال شمسی .

-بودجه لایحه، پیش بینی کلیه عواید و مخارج مملکتی است برای مدت یک سال شمسی که به تصویب مجلس شورای کلی رسیده باشد.

ب- تعاریفی که بر جنبه های اقتصادی و مالی تأکید دارند؟

۱-بودجه عبارت است از یک طرح مالی که در آن نیازمندیهای پولی دولت به طور برای مدت محدودی پیش بینی می شود.

۲-بودجه عبارت است از طرحی جامع در قالب اصطلاحات مالی که به وسیله آن یک برنامه جاری برای مدت معینی اجرا می شود.

۳-بودجه عبارت است از:

الف) طرح مالی که هم به عنوان شالوده ای برای پیش بینی عملیات آتی و هم برای کنترل آن عملیات به کار می رود.

ب) تخمین از مخارج و درآمدهای آتی

ج) طرح نظام دار برای بسیج امکانات و حداکثر استفاده از منابع انسانی،مادی و سایر منابع.

ج) تعاریفی که بر جنبه های برنامه ای و مدیریتی بودجه تاکید دارند

بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه می شود و حاوی پیش بینی در آمد و سایر منابع تامین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی است که منجر به نیل به سیاستها و هدفهای قانونی می شود.

بودجه دخل و خرج دولت است.

بودجه یک سند مالی است مربوط به درآمدها و هزینه های دولت.

اولین تعریف قانونی که از بودجه در نظام حقوقی مالی ایران به عمل آمده است در ماده یک قانون محاسبات عمومی مصوب سال ۱۲۸۹ شمسی است که بودجه را چنین تعریف کرده است: «بودجه دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب می گردد. مدت مزبور را سنه مالی می گویند که عبارت از یک سال شمسی است».

• دومین تعریف قانونی مربوط به قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۶ اسفند ۱۳۱۲ شمسی مربوط می شود که چنین آمده است: بودجه لایحه پیش بینی کلیه عواید و مخارج مملکتی است برای مدت یکسال شمسی که به تصویب مجلس شورای ملی رسیده باشد.

• سومین تعریف مربوط است به قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی، در این قانون، بودجه کل کشور چنین تعریف شده است: «بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاستها و به هدفهای قانونی می شود

بودجه ریزی عبارت است از بهره گیری از منابع مالی برای نیل به اهداف انسانی، به عبارت دیگر بودجه به مجموعه ای از اهداف و برنامه های انسانی به همراه هزینه های مربوط به آنها اطلاق می گردد.

۳- اهمیت و ضرورت بودجه را توضیح دهید؟

بودجه ریزی را فرایند تخصیص منابع محدود به نیازهای نامحدود می دانند. مجموع کوششهایی که صرف تدوین بودجه و تخصیص منابع می شود به منظور استفاده حداکثر از منابعی است که معمولاً در حد کفایت وجود ندارند و در اصطلاح اقتصادی کمیاب اند. بنابراین در راه رسیدن به اهداف مطلوب ضرورت دارد به نحوی از هر یک از منابع محدود استفاده گردد که در تبدیل کل منابع به پول بتوان گفت با صرف حداقل هزینه حداکثر استفاده به عمل آمده است.

۴-اهداف و مقاصد بودجه را بیان کنید؟

بودجه ریزی از نظر تنظیم، تصویب، اجرا و کنترل، اهداف مختلفی را در سیاستهای دولت دنبال می کند: در مرحله تنظیم، بودجه چهارچوبی را برای تنظیم سیاستهای دولت فراهم می کند و فعالیتهای مختلف را برای رسیدن به اهداف توسعه و تقسیم این فعالیتهای بین دستگاههای اجرایی تعیین می کند. در مرحله تصویب، بودجه وسیله کنترل قانونی است. در مرحله اجرا، بودجه ریزی راهنمای مدیران در اجرای سیاستهای تدوین شده است، در نهایت بودجه مهم ترین ابزار کنترل و نظارت بر عملکرد دولت محسوب می شود. به طور کلی اهداف و مقاصد و نقشهای بودجه ریزی را می توان موارد زیر داشت.

الف- قضاوت در مورد توزیع عادلانه وجوه

ب- برقراری نظام پاسخگویی

ج- کسب مجوز قانونی برای فعالیتهای دولت

د- راهنمای اجرای سیاستهای دولت

ه- ابزاری برای نظارت بر قوه مجریه

و- ابزار روابط عمومی

ز- ابزار مدیریت مطلوب

ح- یک برنامه کاری همراه با آثار پولی

ط- برنامه ریزی دولت

۵-رشد شکل گیری مفهوم و نقش بودجه را تجزیه و تحلیل کنید

مفهوم بودجه همگام با تکامل دولتها و پیچیده تر شدن وظایف دولت، تغییر و تکامل یافته است. این تکامل را می توان به چهار مرحله تقسیم کرد.

-مرحله اول- بودجه به عنوان ابزار کنترل (تقریباً از سال ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۵، تأکید عمده روی ایجاد یک نظام با کفایت برای کنترل هزینه ها بود و حسابداری هزینه ها و پیوند بین حسابداری و بودجه مطرح شد).

-مرحله دوم- بودجه به عنوان ابزار مدیریت مالی: (که در توسعه بودجه عملیاتی خود را نشان داد. استفاده از بودجه به عنوان ابزار مدیریت مالی بود که در اصطلاح ساختار، بهبود مدیریت و برنامه های اندازه گیری کار تجلی یافت).

-مرحله سوم- بودجه به عنوان ابزار برنامه ریزی (با پیوند بودجه و برنامه به عنوان معیاری برای تجزیه و تحلیل رفاه اقتصادی آغاز شد و بر پیشرفتهایی تمرکز داشت که در فناوری تصمیم گیری و اطلاعاتی رخ داده بود).

مرحله چهارم – بودجه به عنوان ابزار مدیریت راهبردی (استراتژیک) که به واسطه پیچیدگی محیط سازمانها به وجود آمد، استفاده از بودجه بر مبنای صفر به عنوان ابزار برنامه ریزی راهبردی (استراتژیک) بود.

اُستادانه دات کام – همانند یک استاد یاد بگیرید

فصل دوم: تاریخچه بودجه ریزی

پاسخ سولات فصل دوم

۱- عوامل اصلی تشکیل دولتها را بیان کنید؟

با گسترش جوامع و ایجاد قدرتی مافوق قدرت افراد و گروهها، طرحی مبهم از «دولت» شکل گرفت که حمایت افراد جامعه و دفاع از تمامیت ارضی آن را شامل می شد. حقیقت امر این است که هر فرد به تنهایی نمی توانست از عهده برقراری عدالت در جامعه یا دفاع از خویش در مقابل هجوم بیگانگان برآید از این رو جامعه به طور فنی با سپردن این وظایف و خدمات به عهده قدرتی مافوق که امروز به شکل دولت حجل می کند موافقت نموده است- هنگامی که گروهی از افراد شیوه دفاع از خود را در قالب سازمان شکل دادند، دولت پا به عرصه وجود نهاد و روابط افراد را با اشیاء (مانند حق مالکیت) معین کرد و نظم را ایجاد نمود.

۲-وظایف دولت از نظر آدام اسمیت را توضیح دهید؟

- ۱-حمایت از جان و مال افراد جامعه در مقابل دشمنان احتمالی از طریق ایجاد ارتش ویزوی نظامی
- ۲-ایجاد نظم و اعمال قانون و پیشگیری از تجاوز افراد به حقوق یکدیگر با برقراری قوانین لازم، ایجاد دادگاهها و تأسیس نیروهای انتظامی داخلی
- ۳-فراهم نمودن کالاها و خدماتی که فایده و اهمیت قابل ملاحظه ای برای جامعه دارند، اما هزینه آنها از طریق سرمایه گذاری فردی یا گروهی به وسیله بخش خصوصی قابل تأمین نیست.

۳-مهم ترین مرحله پیدایش بودجه را بیان کنید؟

نخستین درخواست مردم از حکام گذشته پیوسته این بوده است که مردم مالیات دهند، خود باید در چگونگی کسب درآمد دولت و انجام هزینه های داخلی و خارجی مداخله داشته باشند. شاید بتوان گفت انتقال حق تصویب بودجه به مردم و نمایندگان مردم مهم ترین مرحله در پیدایش بودجه باشد.

۴-اقدام اصلی در آمد دولت در بودجه عمومی کشور را بیان کنید؟

در بودجه عمومی کشور درآمد دولت از مالیاتها - درآمد نفت - درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت - درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا- حق بیمه - کمکهای دریافتی- درآمدهای انتقالی و متفرقه - اصل و بهره وام ها و سود حاصل از سرمایه گذاری در خارج از کشور، تشکیل می شود.

۵-تاریخچه بودجه نویسی در ایران را توضیح دهید.

در ایران و قبل از انقلاب مشروطیت هر شهرستان برای خود بودجه ای داشت که به وسیله مستوفیان (ماموران وصول خزانه و حسابداران) زیر نظر وزیر مالیه تنظیم می شد. در مرکز کشور نیز بودجه ای تهیه می شد. بودجه لشکر و قشون به صورت جدا از سایر ارکان دولت تصویب می شد و در نهایت به تصویب پادشاه می رسید. با انقلاب مشروطیت (۱۲۸۵) و تدوین اولین قانون اساسی وضع مالیات و تصویب بودجه در صلاحیت مجلس شورای ملی قرار گرفت.

در ایران اولین بودجه به مفهوم امروزی را مرحوم صنیع الدوله هدایت وزیر مالیه وقت در سال ۱۲۸۹ تهیه نموده است ولی وی قبل از تقدیم بودجه به مجلس ترور شد و وزیر بعدی بودجه تهیه شده را به نام او به مجلس پیشنهاد کرد. در این بودجه که عمده ترین بخش آن را مالیات بخش کشاورزی تشکیل می داد، درآمد ۱۴۱٫۱۶۰٫۰۰۰ ریالی و هزینه ۱۴۶٫۱۸۰٫۰۰۰ ریالی پیش بینی شده بود. بدین ترتیب اولین بودجه پیشنهادی ایران از کسری بودجه به میزان ۵٫۰۲۰٫۰۰۰ ریالی برخوردار بوده است.

این بودجه به تصویب مجلس نرسید و بعدها نیز یا بودجه ای پیشنهاد نشد و یا اگر پیشنهاد شد به تصویب مجلس نرسید. اولین بودجه ای که توسط مجلس تصویب شد مربوط به سال ۱۳۰۲ است که در خرداد ۱۳۰۲ به تصویب مجلس رسید. روش صنیع الدوله تا سال ۱۳۲۰ که درآمدهای نفتی به بودجه تزریق شد، ادامه پیدا کرد و بعد از آن به صورت دیگری تدوین شد.

۶- اقسام اصلی درآمد دولت در بودجه عمومی کشور را بیان کنید.

۱- مالیات ها ۲- واگذاری دارایی های مالی ۳- واگذاری دارایی های سرمایه ای ۴- نشر اسکناس ۵- سایر درامد ها

فصل سوم: ارتباط بودجه با مدیریت و حسابداری

پاسخ سوالات فصل سوم

۱- ارتباط بودجه و مدیریت دولتی را توضیح دهید.

از دیدگاه مدیران دولتی، بودجه ابزار اصلی توسعه طرحها و خط مشی های دولت است. بودجه نشان می دهد کدام برنامه ها باید فعال باشد و ادامه پیدا کند و یا کدام برنامه ها به دلیل کمبود منابع باید نادیده گرفته شود. در بودجه ریزی اطلاعات مربوط به گذشته و آینده برای تصمیم گیرندگان بسیار مهم است. گذشته، این آگاهی را به آنان می دهد که چه چیزهایی میتواند در سال آتی به انجام برسد و آینده خطر کاربرد بلندمدت تصمیمات مربوط به بودجه سال جاری را گوشزد می کند.

۲- ارتباط بودجه و علوم سیاسی را توضیح دهید.

بودجه ریزی انعکاسی از سیاست واقعی دولت است که انعکاس آن حتی از صحبتها و نوشته های رسمی بیشتر است. بودجه برنامه ها و اولویتهای طراحی شده را به صورت معنی دار برای افرادی که باید آن سیاست را اجرا کنند، بیان می کند.

کار بودجه ریزی نیازمند دانش و مهارت بالاست و نیازمند درک مفاهیم اصلی و رایج در علوم سیاسی، اقتصاد، حسابداری، علوم رفتاری، مالیه است. علوم سیاسی به بودجه ریزان کمک می کند ماهیت سیاسی دولت و نیز فرایند سیاست گذاری دولتی را درک کنند. اقتصاد نظریه های تاثیرگذار را ارائه می دهد. حسابداری سابقه دقیق و عملیات ثبت و آمارها و خلاصه دریافتها و پرداختها را ارائه می دهد و علوم رفتاری، بودجه ریز را در درک انسان به عنوان عامل تاثیر گذار در فرایند بودجه یاری می کند. در ذیل تلاش می شود ارتباط بودجه با مدیریت و حسابداری مورد بررسی قرار گیرد.

۳- ارتباط بودجه و برنامه ریزی اقتصادی را توضیح دهید.

در برنامه ریزی اقتصادی پس از تعیین اهداف ملی، بخشهای مختلف در سرمایه گذاری مشخص می شوند. که شامل بخش عمومی (دولت) و بخش خصوصی است. از دیدگاه صاحب نظران بودجه، بودجه برنامه یکساله دولت است که در قالب برنامه های میان مدت پنج ساله ارائه می شود. هماهنگی بین این دو از بدیهی ترین اصول اداره اقتصاد ملی است. بودجه به برنامه دولت انعطاف پذیری لازم را می دهد. بودجه عمده ترین ابزار توسعه برنامه ها و سیاستهای دولت است. در حقیقت بودجه درخواست منابع برای اداره امور دولت است. پس بودجه ریزی و تخصیص منابع و امکانات مالی مورد نیاز، ضامن اجرای کلیه برنامه ریزیهای اقتصادی است.

۴- ارتباط بودجه و سیاست گذاری را توضیح دهید.

بودجه ریزی انعکاسی از سیاست واقعی دولت است که انعکاس آن حتی از صحبتها و نوشته های رسمی بیشتر است. بودجه برنامه ها و اولویتهای طراحی شده را به صورت معنی دار برای افرادی که باید آن سیاست را اجرا کنند، بیان می کند.

کار بودجه ریزی نیازمند دانش و مهارت بالاست و نیازمند درک مفاهیم اصلی و رایج در علوم سیاسی، اقتصاد، حسابداری، علوم رفتاری، مالیه است. علوم سیاسی به بودجه ریزان کمک می کند ماهیت سیاسی دولت و نیز فرایند سیاست گذاری دولتی را درک کنند. اقتصاد نظریه های تاثیرگذار را ارائه می دهد. حسابداری سابقه دقیق و عملیات ثبت و آمارها و خلاصه دریافتهای و پرداختها را ارائه می دهد و علوم رفتاری، بودجه ریز را در درک انسان به عنوان عامل تاثیر گذار در فرایند بودجه یاری می کند. در ذیل تلاش می شود ارتباط بودجه با مدیریت و حسابداری مورد بررسی قرار گیرد

۵- ارتباط بودجه و حسابداری را توضیح دهید.

بودجه و حسابداری ارتباط نزدیکی با هم دارند و به هم وابسته هستند بودجه هدفها و برنامه آینده دستگاه را در نظر می گیرد و برای تحقق آن اعتبارات مورد نیاز را پیش بینی می کند. این پیش بینی در قالب برنامه، فصول هزینه و اجزای آن صورت می گیرد ولی در عمل باید به صورت ریز تجزیه شوند تا ادارات حسابداری بر هزینه ها کنترل دقیقتری داشته باشند.

۶- منظور از استفاده از رایانه در بودجه ریزی را بیان کنید.

با کمک رایانه میشود از حجم کارهای دستی کاست و به میزان تلاش ذهنی و عقلی برای حل مشکلات مراجعه کننده افزود. کارایی، افزایش بهره وری و عدم دخالت احساسات و ارتباطات انسانی نفوذ فن آوریهای رایانه ای را در فرآیند بودجه ریزی روز افزون ساخته است.

فصل چهارم: ارتباط بودجه و اقتصاد

پاسخ سوالات فصل چهارم

۱- جنبه اقتصادی بودجه و تاثیر اقتصاد بر بودجه را توضیح دهید؟

فرض اقتصاددانان: تصمیمات بودجه ای در چهارچوب محدودیتهای مالی اتخاذ و تجربه و تحلیلهای اقتصادی به انتخاب بهترین تصمیمات کمک می کند

هرکدام از تصمیمات بودجه ای منافع بالقوه ای که ممکن است حاصل شود تا نشود بنابراین هرکدام مشمول هزینه فرصت میگردد

اگر پول موجود صرف یک برنامه شود برای برنامه دیگر اعتباری نمی ماند یا اعتباری کمتری خواهد ماند. انتخاب با ارزش ترین فرصتها و اختصاص بودجه

در انتخاب راهکارها از تجزیه و تحلیل اقتصادی برای ارزیابی هزینه - فایده بهره گرفت که در برگیرنده هزینه فرصت است. پیش بینی دخل و خرج یا در محدوده اقتصاد خرد انجام می شود که بودجه واحدهای اقتصادی خصوصی را در بر گرفته و یا در محدوده اقتصاد کلان شامل فعالیت مالی و بودجه در چهارچوب فعالیت مالی دولت یا جامعه به بودجه مالی و بودجه اقتصادی موسوم میگردد

زمانی که رابطه بودجه با اقتصاد ملی مطرح، نقش بودجه به عنوان عامل تثبیت کننده نوسانات اقتصادی جلوه گر و در این حالت بودجه نقش کلان اقتصادی را در اقتصاد ملی ایفا میکند.

دولت برای کمک به اقتصاد چه کاری را باید یا نباید انجام دهد تا به خواسته مطلوب حداقل بیکاری یا حداقل تورم دست یابد توافق وجود ندارد.

دو عامل مشکل آفرین: بیکاری شدید و افزایش مداوم قیمتها، بیکاری معتدل همان رکود اقتصادی و بیکاری یا رکود شدید اقتصادی: تنزل و کساد، تورم: افزایش مداوم قیمت ها در حالی که ارزش کالا و کیفیت تغییری ندارد.

رکود اقتصادی و تورم در جوامع دارای اقتصاد آزاد وجود دارد

نظریه های اقتصادی به چگونگی بروز و نحوه برخورد با آن را بررسی میکند

